

Hr Tõnis Mölder
Riigikogu sotsiaalkomisjon

07.01.2021

Eesti Noorsootöötajate Kogu arvamus psühhiaatrilise abi seaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu 303 SE kohta.

Lugupeetud Riigikogu sotsiaalkomisjoni esimees ja komisjoni liikmed

Täname võimaluse eest avaldada arvamust seoses psühhiaatrilise abi seaduse § 3 muutmise seaduse eelnõuga 303 SE.

Eesti Noorsootöötajate Kogu seisukoht on, et eelnõu sõnastus ei paranda kuni 18-aastaste noorte ligipääsetavust aja- ja asjakohasele arstiabile. Tervishoiuteenuse osutaja professionaalses pädevuses ei ole uurida ega otsustada, kas piiratud teovõimega isiku suhtes on tema seaduslik esindaja pannud toime kuriteo või mitte. Samuti leiame, et praeguse eelnõu sõnastus “*Tervishoiuteenuse osutaja võib piiratud teovõimega isikule anda psühhiaatrilist abi ilma seadusliku esindaja nõusolekuta juhul, kui seaduslik esindaja on piiratud teovõimega isiku suhtes pannud toime kuriteo või muul mõjuval põhjusel.*” jätab ruumi tõlgendusteks ja võib tuua kaasa tervishoiuteenuse osutajale vaidlusi piiratud teovõimega isiku seaduslike esindajatega, mistõttu võib ta juba algul seadust rikkumata tervishoiuteenuse osutamisest noorele keelduda. Selline olukord, kus noorele abi andmise asemel on keskmis seadusliku esindaja ja tervishoiuteenuse osutaja (võimalik) vaidlus esiteks, riivab noore eneseväärikust olukorras, kus noor on otsustanud abi otsida, ning teiseks, ei lähtu noore kui abivajaja vajadustest, soovidest, emotsionaalsest seisundist jms, vaid eelkõige tervishoiuteenuse osutaja hinnangust sellele, milliseid vaidlusi antud olukord võib talle kaasa tuua.

Samuti tekitab küsimusi järgnev eelnõu sõnastus: “*Kui piiratud teovõimega isik ei ole nõus mõjuvatel põhjustel kaasama oma seaduslikku esindajat, lähtub tervishoiuteenuse osutaja psühhiaatrilise abi andmisel isiku enda nõusolekust. Mõjuvaks põhjuseks loetakse tervishoiuteenuse osutajale teatavaks saanud seadusliku esindaja poolt piiratud teovõimega isiku suhtes toime pandud kuritegu või vanemliku hooleta jätmist või muud isiku elu või tervist ähvardavat ohtu, millest tervishoiuteenuse osutaja on kohustatud koheselt vastavaid asutusi teavitama.*” Noorsootöötajatel on mitmeid näiteid sellest, kus lapsevanem või mõlemad vanemad töötavad Soomes ja igapäevaselt hooldavad lapsi hoopis vanavanemad; lapsevanem alavääristab ja pisendab noore vaimse tervise muret ning peab seda “moehaiguseks”, mis läheb ise üle jne. Tekib küsimus, kui antud näited ei ole mõjuvaks põhjuseks, miks mitte kaasata oma seaduslikku esindajat, siis kuidas saavad need noored asja- ja ajatundlikku abi olukordades, mis otseselt ei ähvarda noore elu ega tervist ja millest pole võimalik ka kuskile teatada, kuid kus noor võib ometigi kaaluda näiteks enesetappu või on seda juba ka teistele teadmata katsetanud?

Lisaks leiame, et eelnõus ei ole arvestatud noore valmisolekuga väärkohtlemisest esimesel viisiidil teatada. Selliste keeruliste ja usaldust eeldavate teemade puhul võib võtta aega, et noor julgeks tervishoiuteenuse osutajale detailsemalt avada enda perekondlikku tausta ja rääkida keerulistest suhetest tema seaduslike esindajatega, sh seksuaalsest kuritarvitamisest või füüsilisest ja emotsionaalsest väärkohtlemisest, mille kohta on noorsootöötajatel ka oma töös näiteid.

Noorsootöö põhimõtetest tulenevalt leiame Eesti Noorsootöötajate Kogus, et noori puudutavate teemade aruteludesse on väga oluline kaasata noori, kuulata nende lugusid ja teha noori puudutavaid otsuseid nende arvamusi ja vajadusi arvestades.

Kokkuvõttes ei toeta Eesti Noorsootöötajate Kogu antud eelnõu sõnastust, kuna selline sõnastus jätab abita just kõige haavatavamad noored, kellel puudub usalduslik ja hooliv suhe oma vanematega või kus vanemal puuduvad teadmised vaimse tervise probleemidest, nende tõsidusest ja sellest, kui oluline on nendele muredele, ka pealt näha väikestele, reageerida õigeaegselt. Oleme seisukohal, et asjakohane arstiabi on inimõigus ja kedagi ei tohi nende eest tulenevalt diskrimineerida, mistõttu peab noorel olema võimalus igasuguste takistusteta pöörduda abi saamiseks psühhiaatri juurde.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Heili Griffith
tegevjuht